

بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان آموزش‌شده‌های کشاورزی

استان تهران و تأثیر آن بر نیت کارآفرینی

Analysis of entrepreneurial capabilities of students of agricultural higher techno-vocational education centers in Tehran province and its effect on the entrepreneurial intention

الهام فهام^{۱*}، سید محمود حسینی^۲، امیر کیوان درویش^۳

^۱دانشجوی دکتری آموزش کشاورزی دانشگاه تهران

^۲دانشیار دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی دانشگاه تهران

^۳کارشناس ارشد ترویج منابع طبیعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی

E-mail: Faham@ut.ac.ir

---

* نویسنده مسئول

خلاصه

پژوهش حاضر، به منظور بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان آموزش‌شده‌های کشاورزی استان تهران و تأثیر آن بر نیت کارآفرینی آن‌ها صورت گرفته است. جامعه آماری پژوهش، شامل دانشجویان سال آخر آموزش‌شده‌های کشاورزی استان تهران بوده است که با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری تصادفی متناسب، ۹۰ نفر، به عنوان نمونه انتخاب شدند. شایان ذکر است، تمرکز پژوهش، بر مرحله تصمیم برای ایجاد یک کسب و کار یا نیت کارآفرینی بوده است. نتایج پژوهش در بخش توصیفی، بیانگر میزان هر یک از قابلیت‌های کارآفرینی شامل ریسک‌پذیری، خودکارآمدی کارآفرینانه، نگرش به رقابت، نگرش به ارزش پول برای فرد، نگرش به خودگردانی، نگرش به سهم اجتماعی کارآفرین، انگیزه پیشرفت، استنباط از مطلوبیت کار، ارزشگذاری اجتماعی (هنجارهای ذهنی) و کنترل رفتار کارآفرینی درک شده، می‌باشد. همچنین در بخش آمار استنباطی، ماتریس همبستگی قابلیت‌های کارآفرینی و اثر متغیرهای مذکور بر نیت کارآفرینی دانشجویان، بررسی شده است. واژه‌های کلیدی: خوداشتغالی، قابلیت کارآفرینی، نیت کارآفرینی.

Abstract

This study has analyzed entrepreneurial capabilities of students of agricultural higher techno-vocational centers in Tehran province and its effect on the entrepreneurial intentions. The statistical population of study consisted of last-year undergraduate students from agricultural higher techno-vocational education centers in Tehran province which 90 students determined as sample size using proportional random sampling method. The intention-based approach in entrepreneurship was used to conduct the study as the analysis focused on the decision stage. In descriptive statistics section, the findings indicate extent of entrepreneurial capabilities such as risk propensity, entrepreneurial self-efficacy, attitudes related to competitiveness, valuation of money, autonomy, societal contribution of entrepreneur, achievement motivation, perceived desirability of career, subjective norms, and perceived behavioral control. Additionally, in inferential statistics section, this study has investigated correlation matrix of entrepreneurial capabilities and so, effect of mentioned variables on the entrepreneurial intentions of students.

Key Words: self-employment, entrepreneurial capability, entrepreneurial intention

مقدمه

از سال ۱۹۷۰ به بعد، بسیاری از کشورهای غربی، به تجربه همانندی دست یافته‌اند که تاسیس شرکت‌های بزرگ، دیگر نمی‌تواند افزایش در اشتغال ایجاد نماید. نتیجه این امر، منجر به سطوح بالای بیکاری و افزایش اهمیت نسبی شرکت‌های کوچک و جدید به‌عنوان خلق‌کنندگان مشاغل جدید شده است (Aiginger & Tichy 1991; Davidsson et al., 1995). این موضوع، زمینه‌ای برای جذابیت سیاسی بیشتر، در بخش شرکت‌های کوچک ایجاد کرد و امید است که شرکت‌های کوچک و جدید، بحران‌های بیکاری و توسعه اقتصادی را حل خواهند نمود (Davidsson, 1995). بحران بیکاری که کشور با آن دست به‌گریبان است، لزوم توجه به کارآفرینی و ایجاد شرکت‌های کوچک را سبب شده است؛ به‌طوری‌که، به‌نظر می‌رسد افراد کارآفرین و تفکر خوداشتغالی، به‌عنوان راه‌حل‌های مناسبی از سوی مدیران اقتصادی، مورد توجه قرار گرفته است (بدری و همکاران، ۱۳۸۵). همچنین، امروزه این‌طور درک شده است که کارآفرین، مسئول اصلی توسعه اقتصادی است (Linan et al., 2005). اشتغال کارآفرینانه، فرصت‌های قابل توجهی را برای افراد، در راستای دستیابی به استقلال مالی و سود اقتصادی با سهم شدن در خلق شغل، نوآوری و رشد اقتصادی، عرضه می‌کند (Souitaris et al., 2007). این کارکرد اقتصادی از کارآفرینان، به ما اجازه می‌دهد تا نقش مهم آنان را به‌عنوان عاملان توسعه، برجسته کنیم (Linan et al., 2005). با توجه به این‌که، دانشجویان، جزء نیروهای بالقوه هر جامعه هستند و در مدت زمانی به نسبت کوتاه، به‌عنوان افراد شاغل به کار، اشتغال خواهند یافت، نمونه مورد بررسی در این پژوهش نیز، از این قاعده مستثنی نمی‌باشند. اشتغال به کار دانش‌آموختگان، در مشاغلی که علاوه بر خودشان بتوانند افراد دیگری را نیز به کار گیرند و از منابع موجود برای رشد و توسعه اجتماعی و اقتصادی جامعه استفاده کنند، به‌عنوان هدفی پایه‌ی و اولوی‌تی مهم برای مسئولان اجرایی کشور مطرح است.

در چگونگی شکل‌گیری کارآفرینی باید گفت که کارآفرینی در درون نظریه‌های اقتصادی تبلور یافت. به‌تدریج، با خارج شدن کارآفرین از نظریه‌های اقتصادی و همراه با

پررنگ تر شدن نقش کارآفرینان در توسعه اقتصادی، روان‌شناسان با هدف ارایه نظریه‌های مبتنی بر ویژگی‌های شخصیتی و همچنین با تفاوت قایل شدن بین کارآفرینان و غیرکارآفرینان، به بررسی ویژگی‌های روانشناختی کارآفرینان پرداختند (غفاری و یونسی، ۱۳۸۹). بررسی‌هایی که در زمینه ارتباط بین ویژگی‌های فردی و رشد و توسعه اقتصادی صورت گرفته است، نشان می‌دهند که پیشرفت به یک گروه و مذهب خاص اختصاص ندارد و با توسعه برخی از ویژگی‌ها در افراد، می‌توان رشد اقتصادی را در جامعه‌های مختلف فراهم کرد (McClelland, 1961).

پیش از پرداختن به پیشینه پژوهش، لازم به یادآوری است که در این پژوهش، تمرکز بر نیت کارآفرینی بوده است. رویکرد مبتنی بر نیت در کارآفرینی، بر مرحله پیش از تصمیم‌گیری متمرکز شده است (Boyd & Vozikis 1994; Krueger 1993; Matthews & Moser 1995; Reynolds, 1995). با توجه به این‌که، تصمیم به ایجاد یک شغل، می‌تواند به‌عنوان اقدام مستدل یا رفتار برنامه‌ریزی شده، در نظر گرفته شود، ارتباط میان نیت و رفتار واقعی، باید به نسبت قوی باشد (Ajzen 1991; Sheppard et al., 1988). فراتحلیل‌ها (Kim & Hunter, 1993)، نشان می‌دهد که نیت، به‌طور موفقیت‌آمیزی، رفتار را پیش‌بینی می‌کند و نگرش‌ها، نیت را پیش‌بینی می‌کنند. با این حال، نیت، به‌عنوان یک پیش‌بینی‌کننده بی‌طرف و قابل توجه در گزینش شغل، باقی می‌ماند (Lent et al., 1994). نیت انجام یک رفتار خاص، ممکن است توسط عامل‌های مختلف تحت تأثیر قرار گیرد. برخی از ویژگی‌های روانشناختی، بر نیت کارآفرینی تأثیرگذار هستند. نخستین تلاش‌ها برای گرایش در زمینه گرایش و رانش افراد به درگیر شدن در فعالیت‌های کارآفرینانه، به بررسی‌های روانشناختی مک کلند^۱ (۱۹۶۱)، باز می‌گردد. به‌منظور فراهم کردن توصیف بهتر از ویژگی‌های کارآفرینان، مک کلند (۱۹۶۱)، مفهوم انگیزه پیشرفت را مطرح نمود. وی بیان نمود که افرادی که سطح بالاتری از انگیزه پیشرفت در آنان وجود دارد، گرایش بیشتری به درگیری

¹ McClelland

در فعالیتهای کارآفرینانه دارند. فردی که نیاز به پیشرفت به او اعطا شود، زمان فراوانی را صرف چگونگی انجام کاری به بهترین نحو خواهد نمود. وی، این نوع شخصیت را از دیگران جدا ساخته و تأکید نمود که آنان توفیق طلبان بزرگانند (Chell, 2008).

به‌طور خاص، آیزن^۱ (۱۹۹۱)، به متغیرهای شناختی (هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار درک شده)، که نفوذ خود را در نیت اعمال می‌کنند، اشاره نموده است. علاوه بر این، بررسی‌های تجربی، به‌طور کلی، از ارتباط فرض شده در نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده، بین نیت کارآفرینی و نگرش‌ها، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتار درک شده، پشتیبانی می‌کنند (Kolvereid, 1996; Kreuger et al., 2000; Douglas & Shepherd 2002; Souitaris et al., 2007).

همچنین، بررسی‌های مختلف نشان داده است که نیت کارآفرینی، متأثر از خطرپذیری (Stewart & Roth 2001; Weber et al., 2002) و خودکارآمدی افراد (Baum et al., 2001; Zhao et al., 2005) نیز می‌باشد. خطرپذیری، به حالتی گفته می‌شود که فرد برای انجام کاری یا پذیرش مسئولیتی که احتمال شکست در آن وجود دارد، اعلام آمادگی می‌کند. خطر کردن ممکن است به آگاهی فرد از موضوع بستگی نداشته باشد و حتی فرد از نتایج و پیامدهای احتمالی آن نیز بی‌اطلاع باشد (Burns, 2001). خودکارآمدی کارآفرینانه، به باور فرد در توانایی خود برای انجام اقدام‌های کارآفرینانه بر پایه ارزیابی خود از مهارت‌های مدیریتی، عملیاتی و فنی، تمرکز دارد. در مدلی که توسط ژاو و همکاران^۲ (۲۰۰۵)، آزمون شده است، خطرپذیری بر متغیر خودکارآمدی کارآفرینانه تأثیرگذار است. یافته‌های چن و همکاران^۳ (۱۹۹۸)، نشان داده است که خودکارآمدی کارآفرینانه، اثر مثبت و معناداری بر احتمال آغاز یک اقدام کارآفرینانه دارد. اسپر و همکاران^۴ (۱۹۸۹) و کروگر و برازیل^۵ (۱۹۹۴)، خودکارآمدی را در مدل نیت کارآفرینی

¹ Ajzen

² Zhao et al

³ Chen et al

⁴ Scherer et al

⁵ Krueger & Brazael

خود وارد نمودند و پیشنهاد کردند که خود کارآمدی کارآفرینانه، یکی از پیش‌نیازهای کلیدی، کارآفرینان بالقوه می‌باشد. داویدسون^۱ (۱۹۹۵)، در تحقیق خود، متغیری را با عنوان نگرش‌های عمومی تعریف نمود که شامل نگرش به رقابت، نگرش به ارزش پول، نگرش به خودگردانی، نگرش به سهم اجتماعی کارآفرین و نگرش به نیاز به پیشرفت، بوده است و در آزمون مدل خود به این نتیجه دست یافت که متغیر نگرش‌های عمومی، بر نیت کارآفرینی تأثیرگذار می‌باشد. همچنین، این متغیر، بر متغیر استنباط از مطلوبیت کار نیز، اثر داشته است. بر پایه بررسی هوارد^۲ (۲۰۰۴)، در پژوهش خود، تأثیر توسعه قابلیت‌های کارآفرینی ریسک‌پذیری و انگیزه پیشرفت را بر کارآفرینی ۴۵۰ نفر از دانش‌آموزان مورد بررسی قرار داد و به این نتیجه رسید که رابطه مستقیمی بین این قابلیت‌ها و توانایی کارآفرینی افراد وجود دارد. هزارجریبی (۱۳۸۲)، در پژوهش خود نشان داده است که بین کارآفرینی دانش‌آموختگان علوم انسانی، با ویژگی‌های انگیزه پیشرفت و خطرپذیری آنان، رابطه معناداری وجود دارد. با توجه به این مطالب، هدف‌های اصلی پژوهش، به‌صورت زیر است:

- بررسی وضعیت قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان
- بررسی وضعیت نیت کارآفرینی دانشجویان
- بررسی همبستگی میان قابلیت‌های کارآفرینی و رابطه آن‌ها با نیت کارآفرینی
- بررسی تأثیر قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان بر نیت کارآفرینی آنان.

روش شناسی تحقیق

این پژوهش، از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کمی، از نظر میزان کنترل متغیرها از نوع غیرآزمایشی و از نظر هدف در زمره تحقیقات کاربردی و از جهت روش جمع‌آوری داده‌ها از نوع پیمایشی بوده است. جامعه آماری این تحقیق همگی دانشجویان سال آخر آموزشکده‌های کشاورزی استان تهران در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷، به‌شماره ۲۸۶ نفر را در بر

¹ Davidsson

² Howard

می‌شده که شامل سه آموزش‌سکده کشاورزی شهریار، دماوند و پاکدشت می‌گردد. نمونه آماری این پژوهش را ۹۰ نفر از این دانشجویان تشکیل داده است که با استفاده از فرمول کوکران و به روش نمونه‌گیری تصادفی متناسب گزینش شدند. در زمینه بررسی متغیرهای تحقیق، متغیر دانش کارآفرینی، با چهار گویه، مورد سنجش قرار گرفت که برگرفته از تحقیق لینان^۱ (۲۰۰۴) بوده است. متغیر خطرپذیری (۸ گویه)، بر پایه مرور مقیاس‌های شخصیتی موجود که منعکس‌کننده خطرپذیری عمومی هستند، مورد سنجش قرار گرفته است. برای سنجش متغیر خودکارآمدی کارآفرینانه (۱۲ گویه)، از بررسی نوبل^۲ (۱۹۹۹)، بهره گرفته شد. متغیرهای نگرش به رقابت (۴ گویه)، نگرش به ارزش پول برای فرد (۳ گویه)، نگرش به خودگردانی (۳ گویه)، نگرش به سهم اجتماعی کارآفرین (۳ گویه) و انگیزه پیشرفت (۴ گویه)، برگرفته از بررسی داویدسون^۳ (۱۹۹۵) می‌باشد. هنجارهای ذهنی (هنجارهای اجتماعی درک شده) یا ارزشگذاری اجتماعی شامل ترکیبی از گویه‌های باور (۳ گویه) و انگیزه برای برآورده کردن (۳ گویه) و متغیر کنترل رفتار درک شده (۵ گویه)، که به صورت درک از آسانی و یا سختی انجام رفتار مورد نظر، تعریف شده است، با استفاده از مقیاس کولورید^۴ (۱۹۹۶)، مورد سنجش قرار گرفته‌اند. برای سنجش استنباط از مطلوبیت کار (۴ گویه)، از بررسی شاپیرو و سوکل^۵ (۱۹۸۲)، استفاده شد. برای سنجش نیت کارآفرینی از چهار گویه که در بررسی چن و همکاران^۶ (۱۹۹۸) لینان و چن^۷ (۲۰۰۶) و ژاو و همکاران^۸ (۲۰۰۵)، به کار گرفته شده بود، استفاده شد. ابزار اصلی تحقیق برای جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه بود. روایی ابزار تحقیق با استفاده از نظر متخصصان و پس از انجام اصلاح‌های لازم تعیین شد. همچنین برای تعیین پایایی ابزار تحقیق، از ضریب آلفای

¹ Linan

² De Nobel

³ Davidsson

⁴ Kolvereid

⁵ Shapero & Sokol

⁶ Chen et al

⁷ Linan & Chen

⁸ Zhao et al

کرونباخ، استفاده شد که برای هر یک از بخش‌های پرسشنامه بالای ۰/۷ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی قابل قبول آن می‌باشد. بدین ترتیب محتوای پرسشنامه مورد تأیید و در اختیار پاسخگویان قرار داده شد. به منظور انجام تحلیل و پردازش داده‌ها، از نرم‌افزار آماری SPSS، بهره گرفته شد.

نتایج و بحث و نتیجه‌گیری

توصیف وضعیت قابلیت‌های کارآفرینی نمونه مورد بررسی

یافته‌های جدول ۱، نشان می‌دهد که از میان قابلیت‌های کارآفرینی، بالاترین اولویت، به قابلیت کنترل رفتار کارآفرینی درک شده، با ضریب تغییرات معادل ۰/۱۲۳، اختصاص یافته است. در پایین‌ترین اولویت نیز، نگرش به ارزش پول برای فرد، قرار گرفته است که با توجه به میانگین، پول نسبت به دیگر موارد از منزلت انگیزه پیشرفت، منزلت اجتماعی کارآفرین و خودگردانی، کمترین ارزش را برای دانشجویان داشته است.

جدول ۱- آماره‌های میانگین و انحراف معیار قابلیت‌های کارآفرینی

اولویت	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین*	گویه
۱	۰/۱۲۳	۰/۴۷	۳/۸۱	کنترل رفتار کارآفرینی درک شده
۲	۰/۱۲۶	۰/۵۶	۴/۴۴	استنباط از مطلوبیت کار
۳	۰/۱۳۳	۰/۵۳	۳/۹۸	خطرپذیری
۴	۰/۱۴۸	۰/۵۷	۳/۸۵	انگیزه پیشرفت
۵	۰/۱۵۲	۰/۵۹	۳/۸۷	نگرش به رقابت
۶	۰/۱۵۶	۰/۵۸	۳/۷۰	خودکارآمدی کارآفرینانه
۷	۰/۱۵۷	۰/۶۲	۳/۹۴	ارزشگذاری اجتماعی (هنجارهای اجتماعی درک شده)
۸	۰/۱۸۳	۰/۶۷	۳/۶۶	نگرش به سهم اجتماعی کارآفرین
۹	۰/۲۰۹	۰/۶۸	۳/۲۵	نگرش به خودگردانی
۱۰	۰/۳۸۴	۱/۰۷	۲/۷۸	نگرش به ارزش پول برای فرد

* دامنه میانگین: ۱-۵

نیت کارآفرینی در میان دانشجویان مورد بررسی

نتایج جدول ۲، بیانگر آن است که میزان نیت کارآفرینی در ۱۷/۸ درصد از دانشجویان پایین بوده است، همچنین، ۶۴/۴ درصد از آنان نیت کارآفرینی متوسط و ۱۷/۸ درصد از دانشجویان نیز، دارای نیت کارآفرینی بالا بوده‌اند.

جدول ۲- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان نیت کارآفرینی

میزان نیت کارآفرینی	فراوانی	درصد
پایین (۳/۵۶ <)	۱۶	۱۷/۸
نسبتا پایین (۳/۵۷ - ۴/۲۳)	۱۹	۲۱/۱
نسبتا بالا (۴/۲۴ - ۴/۹۰)	۳۹	۴۳/۳
بالا (> ۴/۹۱)	۱۶	۱۷/۸
جمع	۹۰	۱۰۰

میانگین: ۴/۲۳   انحراف معیار: ۰/۶۶   تعداد گویه: ۴   دامنه میانگین: ۵-۱

ماتریس همبستگی متغیرهای مورد بررسی

جدول ۳، نشان‌دهنده، همبستگی میان قابلیت‌های کارآفرینی با یکدیگر و رابطه آنان با نیت کارآفرینی می‌باشد. بر پایه نتایج، بین نیت کارآفرینی و متغیر خطرپذیری، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (برابر با نتایج Stewart & Roth 2001; Weber et al., 2002; Howard, 2004). بین نیت کارآفرینی و متغیر خودکارآمدی کارآفرینانه، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (برابر با نتایج Scherer et al., 1989; Krueger & Brazael, 1994; Chen et al., 1998; Baum et al., 2001; Zhao et al., 2005). کارآفرینی و انگیزه پیشرفت، وجود دارد (برابر با نتایج McClelland, 1961; هزارجریبی، ۱۳۸۲). همچنین، میان متغیرهای نیت کارآفرینی و استنباط از مطلوبیت کار، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (برابر با نتایج Shapero & Sokol, 1982; Davidsson, 1995). بین نیت کارآفرینی و متغیر کنترل رفتار کارآفرینی درک شده، رابطه مثبت و معناداری وجود دارد

(برابر با نتایج Ajzen, 1991; Kolvereid, 1996; Kreuger et al., 2000; Douglas & Shepherd
(2002; Souitaris et al., 2007).

جدول ۳ - ماتریس همبستگی متغیرهای مورد بررسی

گویه	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱. خطرپذیری	-										
۲. خودکارآمدی کارآفرینانه	۰/۳۷۱ ^{oo}	-									
۳. نگرش به رقابت	۰/۲۱۱ ^o	۰/۰۷۴	-								
۴. نگرش به ارزش پول برای فرد	۰/۱۴۵	۰/۰۱۸	۰/۳۲۱ ^{oo}	-							
۵. انگیزه پیشرفت	۰/۲۷۹ ^{oo}	۰/۱۶۱	۰/۲۲۶ ^o	۰/۱۵۹	-						
۶. نگرش به خودگردانی	۰/۰۶۸	۰/۱۳۰	۰/۲۶۵ ^{oo}	۰/۲۱۹ ^o	۰/۱۵۲	-					
۷. نگرش به سهم اجتماعی کارآفرین	۰/۱۸۹	۰/۰۴۵	۰/۲۲۷ ^o	-۰/۱۴۸	۰/۵۲۶ ^{oo}	۰/۰۸۰	-				
۸. استنباط از مطلوبیت کار	۰/۴۵۴ ^{oo}	۰/۰۹۶	۰/۰۹۷	۰/۱۲۳	۰/۲۶۲ ^{oo}	۰/۱۰۹	۰/۲۷۸ ^{oo}	-			
۹. ارزش گذاری اجتماعی	۰/۱۲۰	۰/۱۷۸	۰/۱۲۴	۰/۰۰۱	۰/۲۵۸ ^{oo}	۰/۰۴۴	۰/۲۳۸ ^{oo}	۰/۳۲۰ ^{oo}	-		
۱۰. کنترل رفتار کارآفرینی درک شده	۰/۱۵۶	۰/۱۳۴	۰/۱۳۵	۰/۱۳۵	۰/۱۰۴	۰/۰۳۵	۰/۱۳۵	۰/۲۲۸ ^o	۰/۰۲۸	-	
۱۱. نیت کارآفرینی	۰/۳۶۶ ^{oo}	۰/۲۱۴ ^{oo}	۰/۰۱۱	۰/۰۶۲	۰/۲۶۴ ^{oo}	۰/۰۱۳	۰/۱۸۶	۰/۴۷۶ ^{oo}	۰/۱۶۰	۰/۳۱۱ ^{oo}	-

تحلیل مسیر تأثیر قابلیت‌های کارآفرینی بر میزان نیت کارآفرینی

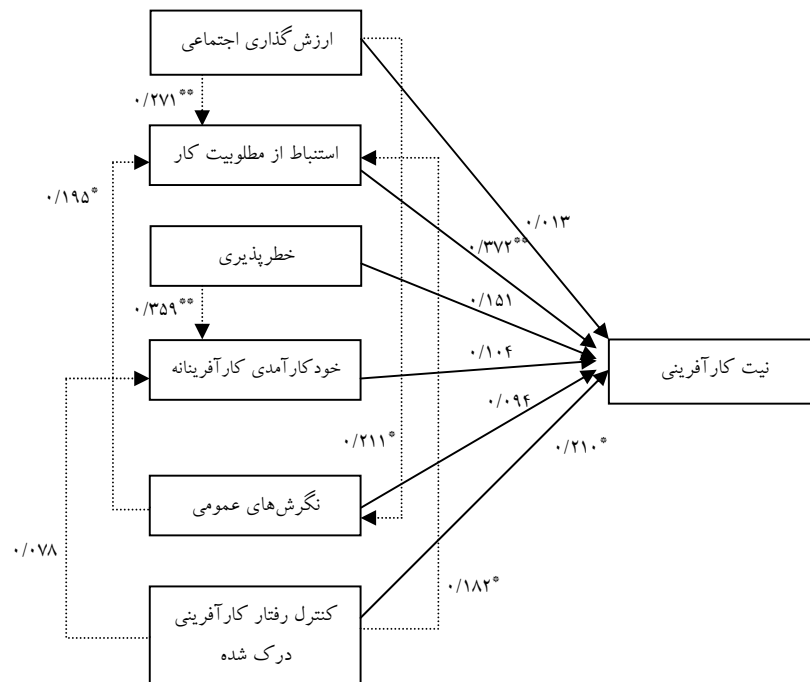
مدل تحلیل مسیر این تحقیق، با توجه به نظریه‌های مورد بررسی در زمینه نیت کارآفرینی و بررسی‌های صورت گرفته در این زمینه، ترسیم شده است (نمودار ۱). از آنجایی که، با توجه به حجم نمونه مورد بررسی، بهره‌گیری از مدل معادله‌های ساختاری، میسر نبوده است، بنابراین، برای به دست آوردن ضرایب مسیر از روش رگرسیون اینتر^۱ استفاده شده است. در جدول ۴، نام قابلیت‌های کارآفرینی، گزارش‌های آن‌ها بر میزان نیت کارآفرینی و اولویت هر یک نشان داده شده است (اولویت‌بندی بر پایه مجموع گذاری صورت گرفته است). با توجه به نتایج، همه‌ی متغیرهای یاد شده دارای اثر مستقیم بر متغیر وابسته می‌باشند. متغیرهای استنباط از مطلوبیت کار و خودکارآمدی کارآفرینانه، اثر گذاری غیرمستقیم بر نیت کارآفرینی نداشته‌اند. متغیر ارزش‌گذاری اجتماعی، دارای بیشترین اثر گذاری غیرمستقیم بر متغیر نیت کارآفرینی می‌باشد. همچنین، تأثیرگذارترین متغیر بر نیت

¹ Enter

کارآفرینی، استنباط از مطلوبیت کار می‌باشد. این متغیر با مجموع گزاری هایی با میزان ۰/۳۷۲، به صورت مستقیم و غیرمستقیم بر نیت کارآفرینی تأثیر داشته است.

جدول ۴- تجزیه اثرگذاری های قابلیت کارآفرینی بر میزان نیت کارآفرینی

اولویت	مجموع اثر گزاری ها	اثر گزاری مستقیم	اثر گزاری غیرمستقیم	گویه
۱	۰/۳۷۲	-	۰/۳۷۲	استنباط از مطلوبیت کار
۲	۰/۲۸۶	۰/۰۷۶	۰/۲۱۰	کنترل رفتار کارآفرینی درک شده
۳	۰/۱۸۸	۰/۰۳۷	۰/۱۵۱	خطرپذیری
۴	۰/۱۶۶	۰/۰۷۲	۰/۰۹۴	نگرش های عمومی
۵	۰/۱۴۹	۰/۱۳۶	۰/۰۱۳	ارزشگذاری اجتماعی (هنجارهای اجتماعی درک شده)
۶	۰/۱۰۴	-	۰/۱۰۴	خودکارآمدی کارآفرینانه

نمودار ۱- تحلیل مسیر تأثیر قابلیت های کارآفرینی بر نیت کارآفرینی

بر پایه نتایج به دست آمده از تحلیل مسیر، متغیر استنباط از مطلوبیت کار و کنترل رفتار کارآفرینی درک شده، دارای اثرگذاری مستقیم و معناداری با متغیر نیت کارآفرینی می‌باشند. این دو یافته، با نتایج به دست آمده از بررسی داویدسون^۱ (۱۹۹۵) و آیزن^۲ (۱۹۹۱)، مطابقت دارد. شایان گزار نبودن است، معناداری نشدن اثرگذاری مستقیم دیگر قابلیت‌ها در سطح ۹۵ درصد اطمینان، بر متغیر نیت کارآفرینی، نشان‌دهنده، تأثیر گذار نبودن آن‌ها نمی‌باشد. بلکه، نتایج بیانگر آن است که در میان قابلیت‌های مورد بررسی، دو قابلیت استنباط از مطلوبیت کار و کنترل رفتار کارآفرینی درک شده، بیشترین تأثیرگذاری مستقیم را بر نیت کارآفرینی نمونه مورد بررسی داشته‌اند. آنچه که از نتایج مستخرج است و دارای اهمیت بالایی می‌باشد، تأثیرپذیری قابلیت استنباط از مطلوبیت کار، از سه متغیر ارزشگذاری اجتماعی، نگرش‌های عمومی و کنترل رفتار کارآفرینی درک شده، می‌باشد که اثرگذاری هر سه متغیر، معنادار می‌باشد. بررسی داویدسون (۱۹۹۵)، این نتیجه را تأیید می‌نماید. از آنجایی که متغیر نگرش عمومی، ترکیبی از چند متغیر نگرش به رقابت، نگرش به خودگردانی، نگرش به سهم اجتماعی کارآفرین، نگرش به ارزش پول برای فرد و انگیزه پیشرفت می‌باشد و با توجه به نتایج بخش توصیفی که بیانگر میزان بالای متغیرهای یاد شده در میان دانشجویان می‌باشد و همچنین بر پایه روابط همبستگی میان متغیرهای یاد شده، منطقی است که بر پایه تعاملهایی که میان چند متغیر یاد شده به دست می‌آید، افرادی که انگیزه پیشرفت بالایی دارند، دارای اعتماد به نفس بالاتری می‌باشند و در برابر فشارهای اجتماعی مقاومت زیادی از خود نشان می‌دهند، بنابراین، نگرش آن‌ها به رقابت بیشتر است و با توجه به نگرش مثبت آنان به خودگردانی، ارزش پول برای آن‌ها نسبت به دیگر افراد، فزونی می‌یابد. متغیری که شاید بیشتر بر انگیزه پیشرفت دانشجویان در این تعامل‌ها، مهم می‌باشد، نگرش آنان به جایگاه کارآفرین در جامعه می‌باشد. به‌طور حتم، هنگامی که فرد،

¹ Davidsson

² Ajzen

دیدن می‌کند که جامعه خواهان افراد کارآفرین می‌باشد و آنان دارای منزلت اجتماعی در جامعه می‌باشند، بیشتر، به اقدام‌ها کارآفرینانه ترغیب خواهد شد. همه‌ی این روابط، بر استنباط فرد از مطلوبیت کاری که تصمیم به انجام آن دارد، اثرگذار می‌باشد. اثرپذیری مثبت و معنادار خودکارآمدی کارآفرینانه از متغیر خطرپذیری، از دیگر نتایج این پژوهش می‌باشد. این امر نشان می‌دهد، هنگامی که فرد، توانایی مخاطره‌پذیری بالاتری دارد، باورش، نسبت به ارزیابی خود از مهارت‌های مختلف، برای انجام اقدام‌های کارآفرینانه بیشتر می‌شود. این نتیجه، با بررسی ژاو و همکاران^۱ (۲۰۰۵)، هم‌راستا می‌باشد. متغیر ارزشگذاری اجتماعی، دارای کمترین اثرگذاری مستقیم و بیشترین اثر غیرمستقیم، بر نیت کارآفرینی در میان نمونه مورد بررسی بوده است. این امر بیانگر آن است که این متغیر، با اثرگذاری بر روی متغیرهای استنباط از مطلوبیت کار و نگرش‌های عمومی، نقش خود را ایفا نموده است. اثرگذاری ارزشگذاری اجتماعی بر نگرش، در بررسی‌های مختلف (Ajzen, 1991; Kolvereid, 1996; Kreuger et al., 2000; Douglas & Shepherd 2002; Souitaris et al., 2007) نتیجه شده است. ولی، ضعیف بودن اثرگذاری مستقیم ارزشگذاری اجتماعی بر نیت کارآفرینی در این پژوهش، در برخی از تحقیقات پیشین نیز به اثبات رسیده است. به‌طوری‌که، آیزن^۲ (۱۹۹۱)، با انجام دادن ۱۹ مورد بررسی در زمینه نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده، دریافت که در ۱۱ مورد از این بررسی‌ها، هنجارهای ذهنی، دارای ضرایب رگرسیون غیرمعنادار بوده است (Linan, 2005) که یافته این پژوهش نیز، مؤید بررسی‌ها این امر است.

پیشنهادها

با توجه به نتایج پژوهش، موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

- اصلاح و بازنگری در برنامه‌های آموزشی و برگزاری دوره‌های آموزشی مهارتی -
نگرشی برای تقویت قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان؛

¹ Zhao et al

² Ajzen

- نظارت و پشتیبانی آموزشکده‌های کشاورزی از دانشجویان برای آموزش جرئت‌ورزی و ابراز خود با استفاده از امکانات و تجهیزات در دسترس، این امر، سبب می‌گردد دانشجو از مطلوبیت واقعی دیدگاه خود نیز آگاه شود؛
- دادن فرصت‌هایی به دانشجویان در درس کارآفرینی برای انجام دادن پروژه‌های مستقل برابر با دیدگاه‌های خود برای توانمندسازی آنان برای رویارویی با موقعیت‌های چالش‌زا و افزایش باور به خود کارآمدی کارآفرینانه خود؛
- ایجاد مرکز رشد و پارک علم و فناوری در آموزشکده‌های کشاورزی برای کمک به دانشجویان از مرحله شکل‌گیری دیدگاه تا مرحله عملیاتی نمودن آن؛
- ایجاد بانک اطلاعاتی برای دانشجویان، برای آگاهی از متخصصان و بهره‌گیری از تجارب آن‌ها به منظور تبدیل نیت کارآفرینانه خود به اقدام کارآفرینانه؛
- ترویج فرهنگ کارآفرینی در جامعه، به منظور آشنایی و آگاهی عموم مردم با مباحث کارآفرینی به دلیل اثرگذاری هنجارهای اجتماعی بر نیت کارآفرینی دانشجویان و همچنین ارتقاء جایگاه کارآفرین در جامعه.

منابع

۱. غفاری، ه. و ع. یونسی. (۱۳۸۹). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه پیام نور اراک، فصلنامه انجمن آموزش عالی ایران ۳ (۳): ۱۱۵-۱۳۶.
۲. بدری، ا.، لیاقتدار، م.، عابدی، م. و ا. جعفری. (۱۳۸۵). بررسی قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان دانشگاه اصفهان، فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی ۱۲ (۲): ۷۳-۸۷.
۳. هزارجریبی، ج. (۱۳۸۲). توسعه کارآفرینی و دانش‌آموختگان. مجله پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی ۳۰: ۱۵۹-۱۷۴.
4. Aiginger, K. and G. Tichy. 1991. Small firms and the merger mania. *Small Business Economics* 3: 83-102.
5. Ajzen, I. 1991. The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes* 50 (2): 1-63.
6. Baum, R. J., Locke, E. and K. G. Smith. 2001. A multidimensional model of venture growth. *Academy of Management Journal* 44(2): 292-303.

7. Boyd, N. G. and G. S. Vozikis. 1994. The influence of self-efficacy on the development of entrepreneurial intentions and actions. *Journal of Entrepreneurship Theory & Practice* 18 (4): 63-77.
8. Burns, P. 2001. *Entrepreneurship and small business*, Palgrave, England.
9. Chell, E. 2008. *The entrepreneurial personality: a social construction*, Routledge, London.
10. Chen, C. C., Greene, P. G. and A. Crick. 1998. Does entrepreneurial self-efficacy distinguish entrepreneurs from managers?. *Journal of Business Venturing* 13 (4): 295-316.
11. Davidsson, P. 1995. Determinants of entrepreneurial intentions. Paper prepared for the RENT IX Workshop, Piacenza, Italy, Nov. 23-24.
12. Davidsson, P., Lindmark, L. and C. Olofsson. 1995. The trend towards smaller scale during the 1980s: empirical evidence from Sweden. Paper presented at the 40th ICSB World Conference, Sydney, June 18-21.
13. De Noble, A. F., Jung, D. and S. B. Ehrlich. 1999. Entrepreneurial self-efficacy: the development of a measure and its relationship to entrepreneurial action. Babson College, San Diego State University. Available at: http://www.babson.edu/entrep/fer/papers99/i/i_c/IC%20Text.htm
14. Douglas, E. J. and D. A. Shepherd. 2002. Self-Employment as a career choice: attitudes, entrepreneurial intentions, and utility maximization. *Journal of Entrepreneurship Theory and Practice* 26 (3): 81-90.
15. Howard, S. 2004. Developing entrepreneurial potential in youth: the effects of entrepreneurial education and venture creation. University of South Florida Repot, pp. 3-17.
16. Kim, M. and J. Hunter. 1993. Relationships among attitudes, intentions and behavior. *Communication Research* 20: 331-364.
17. Kolvereid, L. 1996. Prediction of employment status choice intentions. *Journal of Entrepreneurship Theory & Practice* 21 (1): 47-57.
18. Krueger, N. 1993. The impact of prior entrepreneurial exposure on perceptions of new venture feasibility and desirability. *Journal of Entrepreneurship Theory & Practice* 18 (1): 5-21.
19. Krueger, N. and D. V. Brazael. 1994. Entrepreneurial potential and potential entrepreneurs", *Entrepreneurship Theory & Practice*, Spring: 91-104.
20. Lent, R. W., Steven, B. D. and G. Hackett. 1994. Toward a unifying social cognitive theory of career and academic interest, choice, and performance. *Journal of Vocational Behavior* 45(1): 79-122.
21. Linan, F. 2004. Intention-based models of entrepreneurship education. *Small Business* 3: 11-35.
22. Linan, F., Rodriguez-Cohard, J. C. and J. M. Rueda-Canuche. 2005. Factors affecting entrepreneurial intention levels. 45th Congress of the European Regional Science Association, Amsterdam, 23-27 august.
23. Linan, F. and Y. Chen. 2006. Testing the entrepreneurial intention model on a two-country sample. Document de Treball núm. Departament d'Economia de l'Empresa, Nniversitat Autònoma de Barcelona. Available at: ideas.repec.org/p/bbe/wpaper/200607.html

24. Matthews, H. and S. Moser. 1995. The impact of family background and gender on interest in small firm ownership: a longitudinal study. Paper presented at ICSB 40th World Conference, Sydney, June 19-21.
25. McClelland, D. C. 1961. *The Achieving Society*. Princeton, NJ: Van Nostrand.
26. Reynolds, P. D. 1995. Who starts new firms? linear additive versus interaction based models. Paper presented at the 15th Babson College Entrepreneurship Research Conference, London, April 13-15.
27. Shapero A. and L. Sokol. 1982. Social dimensions of entrepreneurship. In Kent, C. A, Sexton, D. L. Y and Vesper, K. H, (eds.): *The Encyclopedia of Entrepreneurship*. Prentice-Hall Englewood Cliffs: 72-90.
28. Scherer, R. F., Adams, J. S., Carley S. S. and F. A. Wiebe. 1989. Role model performance effects on development of entrepreneurial career preference", *Entrepreneurship Theory & Practice*, Spring: 53-71.
29. Sheppard, B., Hardwicke, J. and P. Warshaw. 1988. The theory of reasoned action: a meta-analysis of past research with recommendations and future research. *Journal of Consumer Research* 15: 325-344.
30. Souitaris, V., Zerbinati, S. and A. Al-Laham. 2007. Do entrepreneurship programs raise entrepreneurial intention of science and engineering students? The effect of learning, inspiration and resources. *Journal of Business Venturing* 22 (4): 566-591.
31. Stewart, W. and P. Roth. 2001. Risk propensity differences between entrepreneurs and managers: a meta-analytic review. *Journal of Applied Psychology* 86 (1): 145-153.
32. Zhao, H., Hills, G. E. and S. E. Seibert. 2005. The mediating role of self-efficacy in the development of entrepreneurial intentions. *Journal of Applied Psychology* 90 (6): 1265-1272.
33. Weber, E., Blais, A. and N. Betz. 2002. A domain-specific risk-attitude scale: measuring risk perceptions and risk behaviors. *Journal of Behavioral Decision Making* 15: 263-290.